HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הכי קאמר ליה רבי יוחנן לר׳ שמעון בן לקיש בשלמא לדידי דאמינא ראיה בקיום השטר היינו דמשכחת לה דנחתי לקוחות לנכסים אלא לדידך דאמרת ראיה בעדים היכי משכחת לה דנחתי לקוחות בנכסים אמר ליה מודינא לך בערער דבני משפחה [א]דלאו ערער הוא מאי קאמרי קטן היה א) [ב]חזקה אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן נעשה גדול איתמר קטן מאימתי מוכר בנכסי אביו רבא אמר רב נחמן בן שמונה עשרה שנה ורב הונא בר חיננא אמר רב נחמן (א) [ג]מבן עשרים שנה (ב) (והא דרבא ב) לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר) ג) מתיב ר׳ זירא ד) מעשה בבני ברק באחד שמכר בנכסי אביו ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר קטן היה בשעת מיתה ובאו ושאלו את רבי עקיבא מהו לבודקו אמר להם אי אתם רשאין לנוולו ועוד סימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה בשלמא למאן דאמר בן שמונה עשרה שנה היינו

רש״י

הכי קאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש בשלמא לדידי דאמינא ראיה בקיום השטר. ואפכינא נמי מתני׳ דלרבנן אין צריך לקיימו כיון דמודה שכתבו היינו דמשכחת להו נכסי בידא דלקוחות ואתו יורשין וקמערערי כדאמר לעיל [קנד:] הכי נמי מסתברא מדקתני דאמר להו אי אתם רשאין לנוולו כו׳ הלכך שמא קיימו שטר או אפילו לא קיימו כיון דמודו בני משפחה בשטר שכתבו נותן אין צריך לקיימו והוחזקו לקוחות בנכסים: **אלא לדידך דאמרת ראיה בעדים.** ולדידך לא מתהפכא מתני׳ וכיון דאמרי רבנן המוציא מחבירו עליו הראיה דהיינו מקבל מתנה נכסי בידא דלקוחות היכי משכחת לה הא לית להו עדים שגדול היה: **לאו ערעור הוא.** ומן הדין הוחזקו לקוחות בנכסים: **נעשה גדול.** נותן ומקבל ועדים כולם גדולים וכשרים. ומסקנא דשמעתא מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו כדשמואל וכר׳ יוחנן לא שנא היכא דאיהו מרע ליה לשטרא למימר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא לא שנא היכא דעדים מרעי ליה לומר אנוסין היינו דהא אפכינא נמי הכא להאי דכתובות לעיל דאין נאמנין לפסלו כו׳: **קטן.** היורש נכסי אביו שמת: **מאימתי מוכר בנכסי אביו.** בקרקעותיו ותהוי מכירתו מכירה. דאילו גבי מטלטלי תנן (גיטין דף נט.) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ומפרשינן התם כבר שית כבר שב כל חד לפום חורפיה ומשום כדי חייו תקינו ליה רבנן במטלטלין דתהוי מכירה למזונותיו אבל במקרקעי לא: **בן שמונה עשרה.** ויום אחד דפסקינן לקמן [קנו.] תוך זמן כלפני זמן ואע״פ שאינו יודע בטיב משא ומתן יפה כדמוכח לקמן בת י״ד שיודעת בטיב משא ומתן מוכרת וכגון שהביאה שתי שערות כדמוכח לקמן [קנו.]:

תוספות

אלא לדידך דאמרת ראיה בעדים נכסי ביד לקוחות היכי משכחת לה. דיביאו היורשין עדים שהיה קטן (ג) ואם לא יוכלו למצוא מאי מערערים היורשין פסק רבינו שמואל דקי״ל כרבי יוחנן ושמואל דאית להו הכא מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ואין נראה לר״י אלא נראה לו דקי״ל כרב נחמן דאית ליה בפרק שני דכתובות (דף יט. ושם) מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו דכוותיה קיימא לן בדיני וכן פסק רבינו חננאל: **איתמר** קטן אימתי מוכר בנכסי אביו. הכי גרסינן בספרים ישנים וגם רבינו תם גריס כך רבא אמר רב נחמן בן שמונה עשרה רב הונא בר ה) חילבא אמר רב נחמן בן עשרים וגרסינן בתרה והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא (ד) דפחות מבן עשרים דזבין בנכסי דאבוה כו׳ עד אמר להו רבא מדאסברוהו וסבר מידע הוי ידע והא דעבד הכי חולפא יתירא הוה ביה פירוש הגיע זמנו למכור בנכסי אביו ומתחלה היה סבור רבא שהיה שוטה ולכך לא הוה מקחו מקח וממכרו ממכר ולבסוף כיון דראה דאסברוהו וסבר אם כן אינו שוטה לגמרי כיון שהגיע זמנו למכור יכול למכור וא״ת תקשה דרבא אדרבא דהכא קאמר בן שמונה עשרה ואילו בגיטין פ׳ התקבל (דף סה.) גבי ג׳ מדות בקטן כו׳ קאמר רבא ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים ואומר ר״י דנראה דגרסינן בההיא דהתקבל רבה חבירו של רב יוסף שהיה רגיל לעשות מדות כמו ההיא דסוף המצניע (שבת דף צה:) דחמש מדות בכלי חרס דגרס התם רבה מדאמר ליה ו) (רב אסי רבי) אתה אומר כן דאילו רבא לא עלה לארץ ישראל כמו רבה ומיהו אין זו ראיה כל כך כי גם רבא מצינו שהיה עושה מדות דאמר רבא בגיטין פ׳ הזורק (דף עט.) שלש מדות בגיטין ואמר רבא נמי פרק קמא דחולין (דף יז:) שלש מדות בסכין אך לכאורה משמע דגרסינן התם רבה מכח הך קושיא דהכא כדפרישית (ה) ואי גריס התם רבה א״ש טפי בהכי הא דקאמר בג׳ מדות בקטן הגיעו לעונת נדרים[א] נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן בקטנה חולצת ואם כן משמע דאית ליה לרבא קטנה חולצת ואילו בפ׳ יוצא דופן (נדה מו. ושם) אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים ומסיק התם דוקא קאמר רבא לענין מיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה[ב] ואי גרס התם רבה אתי שפיר ורבינו שמואל תירץ שם וכנגדו בקטנה חולצת דהיינו בת (ו) שתים עשרה שנים ויום אחד[ג] שהקטנה היא אז גדולה ולא נהירא דאם כן לא הוה ליה למימר וכנגדו בקטנה אלא וכנגדו חולצת אלא משמע שכנגדו קטנה שהגיעה לעונת נדרים שהיא בת עשתי עשרה שנה ויום אחד ורבינו תם תירץ דודאי רבא סבר לה כדפסיק בפ׳ מצות חליצה (יבמות קה: ושם) ולקמן בשמעתין דלחליצה בעי גדולה ובגיטין איירי רבא אליבא דר׳ יוסי דאמר קטנה חולצת דאמרינן בפ׳ מצות חליצה לדברי ר׳ יוסי קטנה חולצת משהיא כפעוטות רבא אמר משתגיע לעונת נדרים משמע דלדברי ר׳ יוסי קאמר ואיהו סבירא ליה התם כמ״ד התם והלכתא משתביא שתי שערות ולספרים דגרסי כאן בדרבא עד שיהא בן עשרים[ד] הוי אתי שפיר ההיא דגיטין פ׳ התקבל (דף סה.) אך אותה גירסא אינה נראית כלל שצריך למחוק הספרים דגרסי והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר שהרי הוא כתוב אחר שלא גידל בר מנשיא כו׳ ופירש רבינו שמואל (ז) היינו טעמא דאסברוהו ליה וסבר אם כן חכם גדול היה וידע בטיב משא ומתן משום דחייש לעובדא דגידל בר מנשיא אייתי ליה בתר הכי ואין נראה כלל וכי בשביל שהוא היה יודע לסבור זה היה חשוב חכם יודע בטיב משא ומתן ועל כן נראה יותר גירסת ספרים ישנים: **מוכר** בנכסי אביו. פי׳ רבינו שמואל ו) דדוקא בנכסי אביו אבל בנכסים שקנה ושנתנו לו במתנה יוכל למכור[ה] וכן פי׳ רב אלפס דבנכסים שקנה אין אנו חוששין אם מוכרן והא דאמרינן לקמן למקרקעי אין עדותן עדות פירוש לשום קרקעות כמו שמפרש בסמוך דהיינו (ח) דדעתיה מיקרבא לגבי זוזי ואינו בקי בשומא ורבינו תם פירש דהוא הדין נכסים שקנה אינו יכול למכור מטעם דמיקרבא דעתיה לגבי זוזי ומה שהקשה ר״י שמא כשהוא שוטה זבין וכשהוא שוטה זבן לאו קושיא היא דטעמא לא משום שטות הוא אלא משום דמיקרבא דעתיה לגבי זוזי[ו]: **מתיב** רבי זירא מעשה כו׳ באחד שמכר בנכסי אביו. פירוש בזמן שהיה לו למכור למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דמסתמא קודם לכן לא מכר והא סוגיא כמ״ד לעיל נכסי ביד לוקח הוו קיימי ולהכי קאמר כי בדקי ליה מאי הויא כו׳[ז] אבל למ״ד בחזקת יורשים הוו[ח] לא הוה ליה למימר כי האי לישנא אלא הוה ליה למימר אמאי צריך בדיקה פשיטא דגדול הוה[ט] ולפי זה אין הוכחה גמורה דבזמן מכירה מכר וריב״ם פירש בשלמא למאן דאמר בן שמונה עשרה ונכסי ביד לקוחות הוו קיימי ואתו יורשים וקא מערערי לומר קטן היה והיו צריכים להביא ראיה שהיה קטן ולא מצאו עדים שהיה פחות משמנה עשרה שאם מצאו לא היו צריכים יותר אפילו הביא שתי שערות לא עשה ולא כלום אבל מצאו עדים שהיה פחות מבן עשרים והיו רוצים לומר שמא לא הביא שתי שערות עדיין ועודנו קטן אבל אם לא מצאו עדים שהעידו שהיה פחות מבן עשרים שנה היינו מחזיקין אותו כגדול דחזקה אין העדים חותמים על השטר אלא אם כן נעשה גדול בן כ׳ דליכא למימר דלא היו מחזיקים ליה בן כ׳[י] לפי שהיה סריס הא ליכא למימר דאם כן מאי פריך אלא למאן דאמר בן כ׳ כי בדקי מאי הוי טובא וטובא הוי שאם אינו יודע בן כמה שנים הוא דע״י חזקה דאין עדים חותמים אלא אם כן נעשה גדול בן עשרים לא הוה משוינן ליה סריס אלא שמע מינה דעל ידי אותה חזקה משוינן ליה סריס והשתא פריך שפיר בשלמא למאן דאמר בן שמונה עשרה היינו דקאמרי מהו לבודקו אלא למאן דאמר בן עשרים כי בדיק ליה כו׳ והאי קושיא אתיא להאי דאסיקנא לעיל נכסי ביד לקוחות הוו קיימי כדפרי׳ לעיל מיהו למאן דאמר בחזקת היורשים הוו קיימי מצי למפרך שפיר בשלמא למאן דאמר בן שמונה עשרה היינו (ט) דקאמר מה לי לבודקו שלאחר שהביא עדים שהוא בן שמונה עשרה היו היורשים טוענים שלא הביא שתי שערות עדיין וקטן היה אפילו בן שמונה עשרה ואין המכר כלום אלא למאן דאמר בן עשרים אפילו לא הביא שתי שערות היה גדול ואין היורשים יכולים לטעון כלום אבל הגמרא נקט לישנא למאי דאסיקנא דנכסי בחזקת לקוחות קיימי:

לאו

מסורת הש״ס

א) [כתובות יט. סנהדרין כט:], ב) [ברכות ט. וש״נ], ג) רש״ל מ״ז, ד) [לעיל קנד.], ה) ל״לחיננא, ו) [לפנינו בשבת ליתא], ז) [לקמן קנו. סוף ד״ה והלכתא כר״נ ע״ש],

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בן עשרים כל״ל ואות מ״ס נמחק: (ב) שם תיבות והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר נמחק: (ג) תום׳ ד״ה אלא וכו׳ שהיה קטן וגם כשלא יכלו למצוא למה היו מערערים היורשים לבודקו כו׳ פסק: (ד) ד״ה אתמר וכו׳ דההוא פחות מבן עשרים דזבין וכו׳ וכיון שהגיע: (ה) בא״ד כדפרישית ותו דאי גריס התם רבה א״ש טפי בהכי והא דקאמר ג׳ מדות: (ו) בא״ד דהיינו בת שתים עשרה: (ז) בא״ד ופי׳ רבינו שמואל נמי היינו טעמא דכיון דאסברוהו ליה וכו׳ ומשום דשייך לעובדא דגידל בר מנשיא: (ח) ד״ה מוכר וכו׳ דהיינו מטעם דדעתיה מיקרבא: (ט) ד״ה מתיב וכו׳ היינו דקאמרי מהו לבודקו שלאחר שהביאו הלקוחות עדים:

◆

מוסף רש״י

אלא אם כן נעשה גדול. כל מעשה השטר בגדולים הלוקח והמוכר (כתובות יט. ושם: נעשה בגדול) **או: נעשה גדול המוכר** דקי״ל (לקמן קנו.) **ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים** (סנהדרין כט:). **סימנין עשויין להשתנות.** ואפילו אם דומין עתה לסימני גדול, י״ל אילו היה קיים הוה שומא (לעיל קנד.).

◆

מוסף תוספות

א. שנה אחת לפני נערותה, כדתנן במסכ׳ נדה (מה.) בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין. רש״י גיטין סה. ב. אלמא קטנה לא חלצה. תוס׳ יבמות קה: ג. דהוי עונת נדרים דקטן. שם. ד. [ו]מהפכין אותה וגורסין דרבא אמר מבן עשרים ורב הונא אמר מבן י״ח. ריטב״א. ה. כיון שהגיע לכלל שנים וסימנים ויודע בטיב משא ומתן. ריטב״א. ועיי״ש. ו. דאי אמרת זביני זביני אזל מזבן להו לכולהו נכסי. רבינו יונה. ז. פי׳ כי בדקי ליה בני משפחה ונמצא שאין לו סימנים מה הועילו בכך הלא יש להחזיק שהוא סריס. שם. ח. והלקוחות היו באים לבודקו שמא ימצאו לו סימנים. שם. ט. והדין עם הלקוחות בלא בדיקה. שם. י. הילכך כשבדקו ומצאו שאין לו סימנים לא היו חותמים אלא א״כ ידעו שהיה בן עשרים שהוא סריס. רבינו יונה.

עין משפט נר מצוה

קכח א מיי׳ פכ״ט מהל׳ מכירה הלכה טז סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רלה סעיף יג:

קכט ב מיי׳ שם הלכה ט ופכ״ד מהל׳ מלוה ולוה הלכה ה סמג שם טוש״ע שם בהג״ה וסי׳ מו סעיף לח:

קל ג מיי׳ פכ״ט מהל׳ מכירה הלכה יג סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רלה סעיף ט:

◆

רבינו גרשום

בשלמא לדידי דאמינא ראיה בקיום השטר. דאע״ג דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו היינו דמשכחת דנכסי בידא דלקוחות ובני משפחה היו מערערין להחזיק בהן והלקוחות קיימו שטרן ונחתו בנכסי: אלא לדידך דאמרת ראיה בעדים היכי משכחת לה דנחתי לקוחות לנכסי. והא אזלי בתר עדים ולא אשכחן אלא ש״מ ראיה בקיום השטר. וריש לקיש אמר לעולם ראיה בעדים והכא טעמא מאי אזלינן בתר קיום השטר דמודינא לך דערער דבני משפחה לאו ערעור הוא. דמאי קאמרי קטן הוה לאו מילתא היא דחזקה אין עדים חותמין על השטר אא״כ נעשה המוכר או הנותן גדול: אתמר קטן אימתי מוכר בנכסי האב. דאמרי׳ מכירתו מכירה: [רבא] אמר רב נחמן בן כ׳ שנה ורב הונא אמר בן י״ח שנה. קס״ד מאן דאמר בן י״ח שנה צריך שיביא שתי שערות ולמאן דאמר בן כ׳ אע״ג דלא הביא ב׳ שערות מכירתו מכירה. בשלמא למאן דאמר מבן י״ח מכירתו מכירה בנכסי אביו ולא קודם האי קטן נמי דבני ברק מבן י״ח שנה היה ואיצטריך לבודקו בשערות.